

KENNISAGENDA CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR, 2022-2026

EERSTE FASE VERKENNING

Openbaar werkdocument

Claartje Rasterhoff
Thomas van Gaalen

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

KENNISAGENDA CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR, 2022-2026

EERSTE FASE VERKENNING

Claartje Rasterhoff (Universiteit Maastricht)

Thomas van Gaalen (Boekmanstichting)

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
Waarom een Kennisagenda?	5
Doelen van de Kennisagenda	6
Thematische indeling	6
Volgende stappen	9
Ten slotte	10
Appendix	11
Gesprekspartners	12
Geraadpleegde bronnen	13

De Boekmanstichting zal in de komende jaren zorg dragen voor de totstandkoming van een breed gedragen, thematische Kennisagenda voor de culturele en creatieve sector. Hoewel er zowel in als over de sector veel onderzoek wordt gedaan, is het voor betrokkenen vaak lastig om aan goede kennis en informatie te komen of deze effectief te gebruiken. Ook ontbreekt het aan een overkoepelend beeld van kennisbehoeften en strategieën voor afstemming van nieuw onderzoek. De Kennisagenda beoogt daarom, in wisselwerking met de Cultuurmonitor en andere bestaande initiatieven, meer richting te geven aan de opzet, uitvoering en implementatie van onderzoek en kennisdeling. Het is hiermee ondersteunend aan beleid, bestuur en debat binnen de culturele en creatieve sector.

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

In dit werkdocument leest u waarom er behoefte is aan de Kennisagenda, en welke vraagstukken en thema's centraal staan. Ook vindt u handreikingen voor de sector om nog dit jaar met de agenda aan de slag te gaan. De voorstellen voor de opzet van de Kennisagenda betreffen een voorontwerp, gebaseerd op een verkennend onderzoek dat in het laatste kwartaal van 2021 is uitgevoerd door de Boekmanstichting, in samenwerking met Claartje Rasterhoff (Universiteit Maastricht). Om behoeften en verwachtingen, maar ook mogelijke valkuilen, bij de ontwikkeling van een Kennisagenda in beeld te krijgen gingen we in gesprek met verschillende partijen uit de culturele en creatieve sector, en bestudeerden we bestaande Kennisagenda's en andere platforms voor kennisontwikkeling en -deling. Een lijst van gesprekspartners en geraadpleegde bronnen is bijgevoegd (zie de Appendix).

In deze eerste fase is primair gesproken met vertegenwoordigers uit het culturele veld. In de volgende fase wordt gesproken met onderzoekers van universiteiten, hogescholen en andere kennisinstellingen om hun behoeften en verwachtingen te spiegelen aan die van partijen uit het culturele en creatieve veld. Op basis hiervan zal het voorontwerp worden

aangevuld en aangescherpt. Als derde stap zullen we eind 2022 samen met partners in de culturele en creatieve sector en het onderzoeksveld komen tot een synthese en op basis daarvan een eerste versie van de Kennisagenda presenteren.

We zijn de gesprekspartners zeer dankbaar voor hun tijd, openheid en inzichten.

WAAROM EEN KENNISAGENDA?

De culturele en creatieve sector is fijnmazig en heterogeen in zowel samenstelling als organisatie. Daarnaast is in de afgelopen jaren, net als in andere publieke sectoren, de beleids- en bestuurspraktijk steeds complexer geworden. Deze fijnmazigheid en complexiteit is ook zichtbaar als het gaat om onderzoek en kennisdeling in de sector. Hoewel er veel en goed onderzoek wordt verricht, ontbreekt volgens sommige gesprekspartners een stevige kennisbasis die als 'voeding' voor de ontwikkeling van een lange-termijn visie en strategie kan dienen. De bestaande basis wordt gekarakteriseerd als, 'gefragmenteerd', 'moeilijk te vinden of te vergelijken' en 'lastig te aggregeren', en over sommige onderwerpen ontbreekt onderzoek en kennis.

De gesprekspartners gaven aan dat het hierdoor moeilijk kan zijn om goed onderbouwd beleid te ontwikkelen en debat te voeren. Sommigen benadrukten ook dat ze (mede) hierdoor in politieke en maatschappelijke debatten achterstand ervaren ten opzichte van vertegenwoordigers van andere sectoren. Veel beleidsgericht onderzoek is volgens betrokkenen bovendien vaak kortlopend en gericht op het in kaart brengen van de huidige situatie, wat de inzet voor kennis voor het ontwikkelen van langere-termijn strategieën bemoeilijkt. Hierbij wordt ook opgemerkt dat verwachtingen van de inzet van onderzoek en data soms te hoog zijn en verantwoordelijkheden over delen en borgen van gegevens niet duidelijk zijn vastgelegd.

De al langer gevoelde behoefte aan een meer coördineerde aanpak wordt sinds vorig jaar deels ondervangen door de [Cultuurmonitor](#). De Cultuurmonitor wordt beheerd door de Boekmanstichting en brengt gegevens samen over ontwikkelingen in het culturele leven in Nederland. Deze gegevens worden zo veel mogelijk ontsloten via een online database, thematische en sectorale rapportages en een jaarlijkse publicatie. De Cultuurmonitor helpt zo bij het signaleren en duiden van trends en ontwikkelingen, maar laat ook zien over welke onderwerpen

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

aanvullend onderzoek gewenst is. De Boekmanstichting kan dit onderzoek echter lang niet altijd zelf uitvoeren. Om dit te ondervangen is er behoefte aan een aanvullend instrument op het gebied van borging, ontwikkeling en toepassing van kennis in en over de culturele en creatieve sector, dat in directe verbinding met de Cultuurmonitor en andere onderzoeksinitiatieven staat.

DOELEN VAN DE KENNISAGENDA

De Kennisagenda kan helpen richting en invulling te geven aan een inhoudelijke koers voor kennisontwikkeling en -toepassing binnen en over de culturele en creatieve sector. We stellen voor dat de eerste Kennisagenda eind 2022 verschijnt en 4 jaar loopt. De agenda wordt tussentijds geactualiseerd en in 2026 vernieuwd. Op basis van de gesprekken met vertegenwoordigers uit de culturele en creatieve sector komen we in dit voorontwerp tot de volgende vier doelen, te realiseren aan de hand van een thematische indeling:

1. identificeren en communiceren kennishiaten;

2. stimuleren en programmeren van nieuw onderzoek op kennishiaten;
3. monitoren en beschikbaar maken van bestaand en nieuw onderzoek;
4. stimuleren van benutting kennis in debat, beleid en bestuur.

De gesprekspartners benadrukten dat de Kennisagenda geen dubbel werk moet doen en dat het bestaande initiatieven moet versterken. De Kennisagenda komt daarom voort uit en sluit aan bij lopende initiatieven gericht op coördinatie en samenwerking in de culturele en creatieve sector, zoals de Taskforce Culturele en Creatieve Sector, de Cultuurmonitor, en Kunsten2030, en bij thematische en sectorale agenda's zoals de [arbeidsmarktagenda](#) (Platform ACCT), de [Kennis en Innovatie Agenda](#) (KIA) voor de Creatieve Industrie, en de [Onderzoeksagenda Cultuureducatie en Cultuurparticipatie](#) van het LKCA.

Voor we de thematische indeling introduceren, nog drie korte opmerkingen over wat hier onder kennis en onderzoek wordt verstaan. Ten eerste geven gesprekspartners aan dat ze op zoek zijn naar inzichten over concrete vraagstukken in de sector die nu relevant zijn én op de middellange termijn (5 à 10 jaar) relevant blijven of zelfs relevanter worden. Ten

tweede is er interesse in een vorm van onderzoek die we voor nu 'fundamenteel praktijkgericht onderzoek' noemen. De aanleiding voor het onderzoek komt uit de praktijk, het onderzoek leidt niet alleen tot inzichten *over* maar ook tot een toepassing *in* de praktijk, en partners uit de praktijk zijn betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van het onderzoek. Het onderzoek is echter niet uitsluitend 'probleemoplossend' en dient zo worden opgezet dat het nieuwe wetenschappelijke kennis en nieuwe onderzoeksvragen oplevert. Tenslotte spreken we in deze verkenning voor het gemak over de culturele en creatieve sector als een geheel, maar in de wetenschap dat er grote verschillen tussen sectoren en activiteiten bestaan. Dit bleek ook uit de gevoerde gesprekken en hier zal in de uitwerking van de Kennisagenda en de daaruit voorkomende onderzoeksprojecten uiteraard rekening mee worden gehouden.

THEMATISCHE INDELING

Tijdens deze fase van het verkennende onderzoek werden er door de gesprekspartners sector vele grote en kleine kennislacunes en vraagstukken genoemd. In grote lijnen bevestigde ons onderzoek de

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

hiaten die al werden gesignaleerd en gebundeld in het onderzoek voor de Cultuurmonitor 2021. Om de gesignaleerde kennishiaten op gerichte wijze te kunnen aanpakken, worden ze in dit voorontwerp voor de Kennisagenda geclusterd in overkoepelende thema's en moeten ze in de beoogde projecten worden uitgewerkt tot concrete onderzoeksvragen.

De voorgestelde thema's wijzen op de gebieden waarin onderzoek essentieel, urgent en gewenst is. Met betrekking tot sommige thema's is bestaand onderzoek en kennis versnipperd. Soms wordt er überhaupt onvoldoende kennis gegenereerd. En in sommige gevallen is er wel kennis, maar kan deze om uiteenlopende redenen niet altijd worden ingezet voor (beleids)strategische doeleinden. In de Kennisagenda zullen deze 'kennisproblemen' dienen te worden uitgewerkt. Hierbij moet de kennisbehoefte (vanuit praktijk en onderzoeker) duidelijk in kaart worden gebracht, zodat de onderzoeksvraag niet te breed wordt geformuleerd. Hierbij kan bijvoorbeeld worden aangehouden dat de vragen zo 'smart' mogelijk worden geformuleerd: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden. Verschillende onderzoeksprojecten kunnen dan ook

verschillende looptijden hebben, en verschillende onderzoeksstrategieën en -methoden.

De inhoudelijke koers van de Kennisagenda en de daarbij te maken keuzes moeten goed worden onderbouwd, en willekeur of persoonlijke belangen dienen te worden vermeden. Een uitgebreidere kennissynthese of programmeerstudie kan hiervoor als basis dienen. Onderstaande clustering biedt dan ook geen compleet of definitief overzicht van alle onderwerpen die tijdens deze fase van de verkenning werden aangesneden. Thema's zoals verantwoordelijkheid ten aanzien van de klimaatcrisis, internationalisering, (her)organisatie van het stelsel, en het gebruik van kunstmatige intelligentie zijn bijvoorbeeld niet direct zichtbaar. Als op basis van de volgende fasen van het verkennende onderzoek blijkt dat één of meerdere thema's een eigen plek moeten krijgen, kan dit worden aangepast.

Het voorlopige voorstel van hoofdthema's in de Kennisagenda bevat – in willekeurige volgorde – de volgende thema's:

1. ONTWIKKELINGEN OP DE CULTURELE ARBEIDSMARKT

Uit zowel de Cultuurmonitor als de gesprekken bleek dat de positie van ZZP'ers in de culturele sector de afgelopen jaren nog kwetsbaarder is geworden. De winsten in de culturele sector zijn ongelijk verdeeld over de gehele culturele arbeidsmarkt, en de verliezen van de coronacrisis raakten verschillende groepen die op deze markt actief waren op een andere manier. Ook vrije producenten hebben zware verliezen geleden. Daartegenover zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe initiatieven opgezet om een veilige arbeidsmarkt te waarborgen (denk bijvoorbeeld aan de *Fair Practice Code*). Toch zijn er nog weinig manieren om ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in arbeidsrelaties op structurele wijze te monitoren en analyseren.

2. DE MAATSCHAPPELIJKE WERKING VAN KUNST EN CULTUUR

In alle culturele en creatieve sectoren lijkt er meer aandacht te zijn voor het aanpakken van maatschappelijke problemen (denk aan de klimaatcrisis, sociale ongelijkheid, en gebrek aan diversiteit). Zo wint duurzaam ontwerp aan terrein, zien architecten

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

zichzelf steeds vaker als een schakel in het oplossen van maatschappelijke problemen, en kaarten de podiumkunsten de klimaatcrisis en de impact van racisme aan. Instellingen zijn in toenemende mate bezig met hun maatschappelijke impact, maar het monitoren van deze maatschappelijke waarde blijft lastig. Daarom is er vanuit de sector onder andere behoefte aan methoden om maatschappelijke waarde op een duurzame en comparatieve manier onder de loep te kunnen nemen.

3. DIVERSITEIT EN INCLUSIE

Cultuur zou volgens velen in de sector en ook volgens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een afspiegeling moeten zijn van Nederland in al zijn diversiteit. In de laatste jaren zijn er gevarieerde initiatieven opgekomen om inclusie en diversiteit in de culturele en creatieve sector te stimuleren. Ook instellingen en makers houden zich bezig met deze thema's. Hervormingen om diversiteit en inclusie te bevorderen vinden echter lang niet altijd op alle niveaus van culturele instellingen plaats. Daarnaast zijn er nog veel vragen rondom het definiëren en bijhouden van diversiteit en inclusie. Wat voor richtlijnen moeten er gelden voor welke

instellingen, en welke richtlijnen zijn het meest effectief? Er is behoefte aan een systematische analyse van initiatieven om diversiteit en inclusie te bevorderen.

4. CULTUURPARTICIPATIE EN DIGITALISERING

In de coronacrisis werden digitale vormen massaal aangegrepen als alternatief voor gesloten zalen en musea. Hoewel digitalisering verder voortschrijdt, weten veel makers en instellingen niet of en hoe ze na de coronacrisis deze en hybride vormen verder kunnen voortzetten. Deze vraagstukken raken aan een algemene lacune op het gebied van digitale cultuur. Culturele uitingen in de digitale sferen vallen veelal buiten huidig cultuurbeleid, en het ontbreekt aan middelen om deze uitingen in kaart te brengen en recente ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld op het gebied van gelijke kansen, talentontwikkeling en internationale uitwisseling, te duiden.

5. DE IMPACT VAN DE CORONACRISIS OP DE MIDDELLANGE TERMIJN

Het in 2021 gepubliceerde onderzoek *Ongelijk Getroffen, Ongelijk Gesteund* bracht al in kaart hoe de coronacrisis een

grote, maar ongelijk verdeelde druk heeft uitgeoefend op de culturele en creatieve sector. Nieuw onderzoek staat op de agenda. Om te onderzoeken wat de crisis betekent voor de sector en wat goede strategieën voor herstel zijn, is het essentieel om een duidelijk beeld te krijgen van de gevolgen van de coronacrisis op de middellange termijn. De Kennisagenda kan helpen om bestaand en nieuw onderzoek bij elkaar te brengen om ontbrekende kennis op het gebied van cultuur en corona te signaleren en onderzoek te faciliteren.

6. NADER IN TE VULLEN

Dit cluster is opengelaten om andere thema's te kunnen accommoderen vanuit de behoeften van onderzoekers en vertegenwoordigers van het culturele veld. Ook kunnen op basis van de tweede fase van de verkenning de bovenstaande thema's worden geherformuleerd of aangescherpt.

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

VOLGENDE STAPPEN

De publicatie van de eerste versie van de Kennisagenda staat gepland voor eind 2022. Het is dan ook belangrijk om zo snel en efficiënt mogelijk aan de slag te gaan met het uitwerken van de Kennisagenda en het ontwikkelen van onderzoeksstrategieën. Op basis van inzichten uit de eerste fase van de verkenning raden we aan om vanaf nu op twee sporen te werken:

1. Voortzetten strategische verkenning

In de volgende fase van de verkenning wordt vanuit de Boekmanstichting gesproken met onderzoekers van universiteiten, hogescholen en kennisinstellingen om hun behoeften en verwachtingen te spiegelen aan die van partijen uit het culturele en creatieve veld. Op basis hiervan wordt het voorontwerp getoetst en aangepast. Als derde stap kan dan eind 2022 samen met partners in de culturele en creatieve sector en het onderzoeksveld, worden gekomen tot een synthese in de vorm van de eerste versie van de Kennisagenda. Een systematische kennissynthese, bijvoorbeeld per thema, kan daarnaast helpen met het vastleggen van criteria voor prioritering en definitieve selectie van onderwerpen en vragen. Een onafhankelijke

adviescommissie (bijvoorbeeld de huidige commissie voor de Cultuurmonitor) kan hier zicht op houden en adviseren over het ontwikkelen van strategieën voor programmering.

De Kennisagenda kan alleen van nut zijn en de eerdergenoemde doelen behalen als er voldoende gevoel van eigenaarschap in de sector is. De Kennisagenda heeft geen eigen financiering voor uitvoering en dat maakt het stimuleren van actieve betrokkenheid voor de langere termijn, het duidelijk vastleggen van afspraken, en het managen van verwachtingen des te belangrijker. Wil de Kennisagenda echt op vlieghoogte komen, dan zullen er meer middelen beschikbaar moeten komen voor de uitvoering van onderzoek. Hierbij is het volgens de gesprekspartners alvast belangrijk om inspiratie en steun te zoeken, onder andere bij kennisinstellingen zoals hogescholen en universiteiten, NWO, KNAW, en publieke kennisinstututen zoals LKCA, en het Mulier Instituut, alsook overheidsdepartementen buiten OCW, zoals EZ, ZonMw en VWS. Uit deze netwerkgespreksronde moet een strategie voor de uitvoering van de agenda voortkomen, zowel procesmatig als financieel.

2. Pilots voor thematisch onderzoek via strategische samenwerking

Om alvast concrete ervaring op te doen met de mogelijke werking van de Kennisagenda bevelen we aan om in 2022 alvast met twee thema's aan de slag te gaan. De ervaringen die worden opgedaan bij de opzet van onderzoeksprojecten op het gebied van deze eerste twee thema's informeren de verdere uitwerking van de Kennisagenda, in het bijzonder op aspecten als het articuleren van specifieke kennisproblemen en -behoefte, de vertaling daarvan in concrete onderzoeksvragen en onderzoeksprojecten, verwachtingen van betrokken partijen, en mogelijkheden voor financiering. De volgende twee vraagstukken zijn veelbelovend voor de pilots, omdat er 1) vanuit de praktijk urgente behoefte is aan kennis over deze thema's, en er 2) op basis van de verkenning geconstateerd is dat hier een goede basis is in de sector voor samenwerking op het gebied van kennisdeling en onderzoek:

- *Ontwikkelingen op de culturele arbeidsmarkt.* Dit thema is bijzonder urgent vanwege de voortdurende en vergaande impact van de coronacrisis op de culturele arbeidsmarkt. Om een veilige en gezonde arbeidsmarkt en arbeidsrelaties te waarborgen, is het

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

belangrijk om zo snel mogelijk zicht te krijgen op de posities van verschillende groepen op deze markt, de verliezen die er tijdens de coronacrisis zijn opgelopen, en het effect van recente initiatieven om de culturele arbeidsmarkt te verbeteren. Voor het behandelen van dit thema ligt een samenwerking tussen onderzoekers en o.a. Platform ACCT, Kunsten '92 en Federatie Creatieve Industrie voor de hand.

- *De “werking” van kunst en cultuur.* Het realiseren van maatschappelijke impact geldt voor steeds meer beleidsmakers, instellingen en makers als een belangrijke voorwaarde. Omdat de kunsten hun bestaansrecht steeds vaker verantwoorden aan de hand van deze (veronderstelde) impact, is het essentieel om manieren te ontwikkelen waarop maatschappelijke impact kan worden onderzocht. Voor het behandelen van dit thema kan een samenwerking tussen onderzoekers, bijvoorbeeld via het Impact Centre van de Erasmus Universiteit Rotterdam en o.a. LKCA, CLICK NL, en de VNG vruchtbaar zijn.

TEN SLOTTE

Het belang van duurzame monitoring en kennisdeling in de sector werd al benadrukt door de Raad voor Cultuur in het stelseladvies 2021-2024. Sinds het uitkomen van dit advies is de sector door de gevolgen van de coronacrisis onder nog grotere druk komen te staan. Dit heeft de roep om onderzoek naar en kennis over (en in) de culturele en creatieve sector nog sterker laten klinken. Het verkennende onderzoek toont dan ook de breed gedragen behoefte aan een meer gecoördineerde aanpak op het gebied van borging, ontwikkeling en toepassing van kennis in en over culturele en creatieve sector. Het in dit werkdocument voorgestelde voorontwerp voor een Kennisagenda dient hierbij als hulpmiddel.

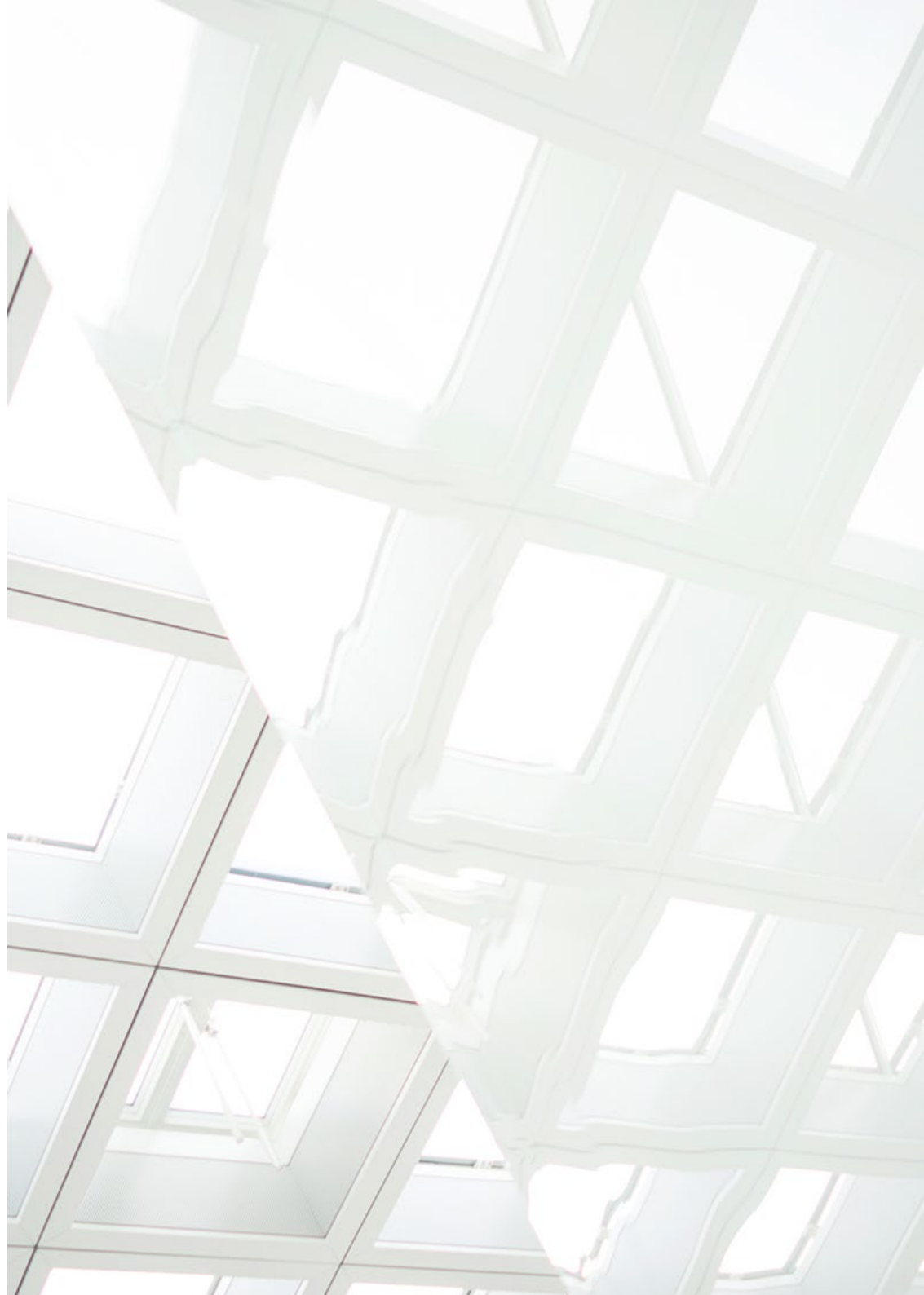
De Boekmanstichting heeft het initiatief genomen voor het verkennen van de noodzaak en invulling van een Kennisagenda. De stichting kan als initiatiefnemer en penvoerder van de agenda het ontwikkel- en uitvoeringsproces bewaken. Ze beoogt hiermee de werelden van onderzoek, praktijk en beleid te verbinden. De stichting is echter geen uitvoerder van de agenda. De verschillende onderzoeksprojecten zullen worden getrokken door consortia van

kennisinstellingen en organisaties uit de culturele en creatieve sector. Afhankelijk van de thema's en methoden in de onderzoeksprojecten is het wel denkbaar dat onderzoekers van de Boekmanstichting deelnemen in projecten.

Overheden, de Raad voor Cultuur, fondsen, makers, branches en onderzoeksinstellingen zijn dus samen mede-eigenaar én uitvoerder van de agenda. Het is daarmee aan de betrokkenen in de sector en het onderzoeksveld zelf om mogelijkheden voor financiering te identificeren, de programmering van de Kennisagenda te realiseren, en ieders rol en verantwoordelijkheden daarbij scherp te stellen. De aard van het fundamentele praktijkgerichte onderzoek vereist bovendien dat partijen uit de praktijk en het onderzoeksveld zich *samen* sterk maken voor het opzetten, uitvoering van onderzoek en kennisvorming en voor absorptie/toepassing kennisvorming. Hierbij zullen gedeelde, maar soms ook verschillende belangen naar voren komen. Het totstandkomingsproces van de agenda, en van de gerichte projecten die eruit voortkomen moet dan ook zorgvuldig worden vormgegeven en rollen en verantwoordelijkheden moeten goed worden vastgelegd. De Boekmanstichting wil en kan daar graag bij helpen.

APPENDIX

Overzicht van gesprekspartners en
geraadpleegde bronnen

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

GESPREKSPARTNERS

De onderzoekers spraken in november en december 2021 met de volgende gesprekspartners:

Kristel Baele

Sietze Bandringa

Klazien Brummel

Sjoerd Feitsma

Tessa Hagen

Wim Hupperetz

Anne-Greet Keizer

Imara Limon

Youssef Louakili

Christianne Mattijssen

Koert van Mensvoort

Shirley Mulder

Tiziano Perez

Erik Schrijvers

Jerker Spits

Marianne Versteegh

Arjen de Zeeuw

Jan Zoet

Liesbet van Zoonen

Raad voor Cultuur

Vereniging voor Nederlandse Gemeenten

Raad voor Cultuur

Platform ACCT

Tivoli Vredenburg

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid

Amsterdam Museum, Stichting Amsterdam 750

Ministerie van OCW

Ministerie van OCW

Kunstenaar en filosoof

Vereniging voor Nederlandse Gemeenten

Nederlands Letterenfonds

Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid

Ministerie van OCW

Kunsten '92 + Taskforce Culturele & Creatieve Sector

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Kunsten '92 + Taskforce Culturele & Creatieve Sector

Erasmus Universiteit Rotterdam, CLICK NL

EERSTE FASE VERKENNING KENNISAGENDA, 2022-2026

GERAADPLEEGDE BRONNEN

De onderzoekers raadpleegden ter voorbereiding van de gesprekken onder andere de volgende bronnen:

Raad voor Cultuur, [*Advies Cultuurbestel 2021-2024: Cultuur Dichtbij, Dichtbij Cultuur*](#) (2019)

Raad voor Cultuur, [*Onderweg naar overmorgen. Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector*](#) (2020)

Ministerie van OCW, [*Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek. Houdbaar voor de toekomst*](#) (2019)

Ministerie van OCW, [*Strategische Kennisagenda OCW 2019-2024*](#) (2019)

[*Nationale Wetenschapsagenda*](#) (laatst geraadpleegd januari 2022)

CLICK NL, [*KIA 2020-2023*](#) (2020)

LKCA, [*Onderzoeksagenda Cultuureducatie en cultuurparticipatie*](#) (2020)

Openbare Bibliotheken, [*Kennisagenda Openbare Bibliotheken. Samen bouwen aan kennis*](#) (2019)

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, [*Immaterieel erfgoed als proeftuin van een mondialiserende samenleving*](#) (2018)

Mulier Instituut, [*Nationale Kennisagenda Sport en Bewegen. Van Traplopen tot Podium*](#) (2016)

Kunsten '92, [*Arbeidsmarktagenda culturele en creatieve sector 2017-2023*](#) (2017)

Peter van Hoesel, Jos Mewissen, Bart Dekker, [*Kennis voor beleid. Beleidsonderzoek in Nederland*](#) (2015)

Joks Jansen, Bjørn Smit, Nina Wijsbek en Rowin van Lanen, [*Koersen op kennis. Verkenning naar de kennisfunctie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*](#) (2021)

René Goudriaan et al., [*Ongelijk getroffen, ongelijk gesteund. Effecten van de coronacrisis in de culture sector*](#) (2021)

Boekmanstichting, [*Cultuurmonitor: Jaarrapportage 2021*](#) (2021)

Erik Schrijvers, Anne-Greet Keizer en Godfried Engbersen, [*Cultuur Herwaarderen*](#) (WRR 2015)

COLOFON

© Amsterdam, 31 maart 2022

Tekst: Claartje Rasterhoff en Thomas van Gaalen

OVER DE BOEKMANSTICHTING

www.boekman.nl

De Boekmanstichting is het onafhankelijke kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid in Nederland. Zij verzamelt, analyseert en verspreidt data en informatie over de cultuursector en stimuleert en faciliteert het gefundeerde cultuurdebat.

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

BOEKMANSTICHTING
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
www.boekman.nl

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid